

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS METSÄHANHEN METSÄSTYKSEN KIELTÄMISESTÄ METSÄSTYSVUONNA 2019–2020

Pääasiallinen sisältö

Metsähanhen *Anser fabalis fabalis* -alalajin eli taigametsähanhen kanta on vähentynyt voimakkaasti. Metsähanhen metsästys kiellettiin kokonaan vuonna 2014 ministeriön asetuksella (473/2014) ja sen jälkeen kieltoa on jatkettu edelleen vuonna 2015 asetuksella (789/2015) ja vuonna 2016 asetuksella (585/2016). Vuonna 2017 ministeriön asetuksella (518/2017) metsästyskieltoa jatkettiin metsästysvuosiksi 2017–2018 ja 2018–2019 pesimäalueilla, mutta sallittiin rajoitettu metsästys loka-marraskuussa Kaakkois-Suomessa tundrametsähanhen alalajin esiintymisalueella. Metsästyskiellon jatkaminen taigametsähanhien pesimä- ja levähdysalueilla on nopein keino elvyttää Suomen pesimäkanta metsästyksen kestäväälle tasolle.

Suomessa pesivän metsähanhikannan suojelemiseksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kiellettäisiin metsähanhen metsästys vuoden määräajaksi pääosassa maata. Metsähanhen metsästys olisi kuitenkin sallittua Etelä-Karjalan maakunnassa, Etelä-Savon maakuntaan kuuluvissa Enonkosken, Puumalan, Savonlinnan ja Sulkavan kunnissa, Kymenlaakson maakunnassa, Pohjois-Karjalan maakuntaan kuuluvissa Kiteen, Liperin, Rääkkylän ja Tohmajärven kunnissa, Päijät-Hämeen maakuntaan kuuluvassa Orimattilan kunnassa sekä Uudenmaan maakuntaan kuuluvissa Askolan, Lapinjärven, Loviisan, Myrskylän, Porvoon ja Pukkilan kunnissa 1.10.–30.11. välisenä aikana, jolloin metsästys kohdistuisi todennäköisesti pääasiassa runsaaseen tundrametsähanhen kantaan.

Kiireellisiä pesimäkannan metsästyksen kestävyuden varmistamiseksi tarvittavia toimenpiteitä ei ole vielä saatu toteutettua. Maa- ja metsätalousministeriö antoi Luonnonvarakeskukselle vuonna 2017 tulostavoitteeksi pesimäalueiden kartoituksen ja pesimäkannan seurannan käynnistämisen. Luonnonvarakeskus arvioi voivansa tehdä ensimmäisen arvion pesivästä kannasta aikaisintaan vuonna 2020, riippuen kesällä 2019 metsähanhen pesimäalueilla tehtävien helikopterilaskentojen ja niistä saatavien laskenta-aineistojen tilastollisen mallinnuksen onnistumisesta. Näin ollen pääosassa maata metsästys kiellettäisiin vuoteen 2020 saakka kunnes Luonnonvarakeskuksen kanta-arvio pesimäkannasta valmistuu. Ennen sitä metsästyksen kestävyyttä ei voida varmistaa pesimäalueilla, joten metsästyskieltoa on jatkettava siihen saakka.

Luonnonvarakeskus on keväällä 2019 merkinnyt 20 metsähanhea GPS-lähettimillä, minkä avulla tulevana vuonna saadaan tietoa pesimäkannan koon arvioimiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö ja Luonnonvarakeskus ovat myös sitoutuneet rahoittamaan Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusopimuksen (AEWA) Euroopan hanhikantojen hoidon työryhmän alaisuudessa kehitettävän metsähanhen kansainvälisen hoitosuunnitelman keskisen kannanhoitoalueen integroidun populaatiomallin kehittämisen. Tavoitteena on saada tarkempi arvio Luoteis-Euroopan keskisen kannanhoitoalueen taigametsähanhikannan koosta, johon Suomessa pesivät taigametsähanhet kuuluvat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on tämän asetuksen avulla varmistaa, että metsähanhikantaa ei vaaranneta ja metsästyksen säätely noudattaa kestävä käytön periaatetta, ottaen huomioon taigametsähanhen *Anser fabalis fabalis* Koillis- ja Luoteis-Euroopan populaation voimakkaan vähenemisen 1990-luvulta alkaen. Metsästyksen kieltämisellä määräajaksi on tarkoitus estää Suomen pesimäkantaan sekä Suomen kautta muuttavaan muuhun Luoteis- ja Koillis-Euroopan taigametsähanhikantaan kohdistuvaa metsästyspainetta kannan elvyttämiseksi.

1 Nykytila

Metsästyslaki ja sen nojalla annetut säädökset

Metsästyslain (615/1993) 20 §:n 1 momentin mukaan metsästäystä on harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Metsästyslain järjestelmässä riistaeläin-lajien metsästämistä rajoitetaan ensisijaisesti metsästyslain 37 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetyllä vuosittaisella yleisellä rauhoitusajalla. Metsästysasetuksen (666/1993) 24 §:n 1 momentin 16 kohdassa on säädetty metsähanhen yleinen rauhoitusajaksi 1.1.–20.8. kello 12.00 saakka. Lisäksi metsästyslain 38 §:ssä on säädetty maa- ja metsätalousministeriölle toimivalta kieltää tai rajoittaa metsästäystä tilapäisesti enintään kolmen vuoden määräajaksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Metsähanhen metsästäysaikaa lyhennettiin ensimmäisen kerran vuonna 2010 tuolloin voimassa olleen lainsäädännön mukaisilla riistanhoitopiirien päätöksillä. Vuonna 2011 voimaan tulleessa riistahallintouudistuksessa metsästyslain 38 §:n metsästyksiellon tai -rajoituksen asettamisen toimivalta siirrettiin maa- ja metsätalousministeriölle. Maa- ja metsätalousministeriö on aiemmin lyhentänyt metsähanhen metsästäysaikaa vuosittaisilla ministeriön asetuksilla (941/2011, 455/2012 ja 571/2013). Metsähanhen metsästäyskielto kiellettiin kokonaan vuonna 2014 ministeriön asetuksella (473/2014). Kieltoa jatkettiin edelleen metsästäysvuosina 2015–2017 ministeriön asetuksilla (789/2015 ja 585/2016). Vuonna 2017 ministeriön asetuksella (518/2017) metsästyskieltä jatkettiin metsästäysvuosiksi 2017–2018 ja 2018–2019 pesimäalueilla, mutta sallittiin rajoitettu metsästäys loka-marraskuussa Kaakkois-Suomessa tundrametsähanhen alalajin esiintymisalueella.

Metsästyslain 38 § on muutettu 1.8.2017 voimaan tulevalla lailla (504/2017). Sen mukaan, jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta, voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kyseisen riistaeläinlajin metsästäystä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Riistaeläinlajin metsästäystä voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää myös, jos tavoiteltava riistaeläinlajin leviäminen tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Metsästyksen rajoittaminen voi tarkoittaa myös velvoitetta merkitä saalis tunnistemerkillä. Rajoitus tai kieltä voi olla voimassa korkeintaan kolme vuotta. Jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, rajoitus tai kieltä tulee kumota ennen määräajan päättymistä. Rajoitus tai kieltä voi olla: 1) alueellinen; 2) ajallinen; 3) saaliseläimen sukupuolta koskeva; 4) metsästäjäkohtainen saalisikiintiö; tai 5) pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää koskeva. Rajoituksesta, kiellosta tai tunnistemerkistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön on kuultava ennen asetuksen antamista niitä riistanhoitoyhdistyksiä, joiden toiminta-alueella rajoitus tai kieltä koskee.

Kysymyksessä on siten erityisesti vuosittaisten kannanvaihteluiden perusteella tapahtuvan tilapäisen metsästyksen säätelyn mahdollistamiseksi säädetty toimivalta, jota korostaa toisaalta velvoite kumota kieltä tai rajoitus ennen määräajan päättymistä, jos riistaeläinkanta voimistuu elinvoimaiseksi. Käytännössä alueelliset rajoitukset tulee toteuttaa selkeästi siten, ettei niiden alueellisesta ulottuvuudesta synny epäselvyyttä. Kysymyksessä ei siis ole mihinkään tiettyyn uhanalaisuusarviointiin sidottu toimivalta, vaan riistakantojen vuotuisen vaihtelun seurannan perusteella sovellettu toimivalta. Tältä osin aiempaa käytäntöä ei ole ollut tarkoitus muuttaa metsästyslain muuttamisen yhteydessä.

Saalistilastoinnin tarkentamiseksi metsästäysasetuksen 5 a § (516/2017) on säädetty, että saaliiksi saadusta metsähanhasta on tehtävä saalisilmoitus Suomen riistakeskuksen vahvistamalla lomakkeella tai sähköisen palvelun kautta Suomen riistakeskukselle. Saalisilmoitus on tehtävä seitsemän vuorokauden kuluessa eläimen pyydystämisen jälkeen. Saalisilmoituksessa on oltava seuraavat tiedot: 1) metsästäjän nimi ja metsästäjänumero; 2) pyydystettyjen eläinten määrä; 3) pyyntiajankohda; 4) pyyntipaikkatieto. Metsästäjä voisi tehdä saalisilmoituksen helposti sähköisen Oma.riista.fi -verkkopalvelun kautta. Taiga- ja tundrametsähanhien alalajien osuukien selvittämiseksi metsästäjiä pyydetään lähettämään vapaaehtoisesti valokuva saaliiksi saadun metsähanhan päästä Suomen riistakeskukselle.

EU:n lintudirektiivi

Metsähanhen metsästystä säätelee myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta, jäljempänä *lintudirektiivi*. Metsähanhi *Anser fabalis* kuuluu lintudirektiivin 1 artiklassa tarkoitettuihin lajeihin ja liitteen II A-osan lajeihin. Lintudirektiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien kantojen ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, joka vastaa erityisesti ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia ottaen huomioon taloudelliset ja virkistykseen liittyvät vaatimukset, taikka näiden kantojen mukauttamiseksi tähän tasoon. Lintudirektiivin 7 artiklan mukaan liitteessä II lueteltujen lajien kantojen koon, maantieteellisen levinneisyyden ja lisääntymisnopeuden takia koko yhteisössä niitä voidaan metsästä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Liitteessä II olevassa A-osassa lueteltuja lajeja saa metsästä koko yhteisön alueella. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lajien metsästys ei vaaranna suojelutoimenpiteitä niiden levinneisyysalueella. Edelleen 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että metsästys harjoitettuna voimassa olevien kansallisten toimenpiteiden mukaisesti vastaa kyseisten lintulajien järkevän hyödyntämisen ja ekologisesti tasapainoisen sääntelyn periaatteita ja että tämä käytäntö näiden lajien ja etenkin muuttavien lajien kantojen osalta on sopu- soinnussa 2 artiklasta seuraavien toimenpiteiden kanssa.

Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehty sopimus

Metsähanhi kuuluu Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000), jäljempänä *AEWA-sopimus*, piiriin. AEWA-sopimuksen liitteen 3 toimintasuunnitelman taulukossa 1 on erilliset suojeluluokitukset taigametsähanhen *Anser fabalis fabalis* ja tundrametsähanhen *Anser fabalis rossicus* populaatioille. AEWA-sopimusta muutettiin 5. osapuolikokouksessa 14.–18.5.2012 valtioneuvoston selvityksen E 38/2012 vp ja eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon MmVL 8/2012 vp kantojen mukaisesti siten, että taigametsähanhen Koillis- ja Luoteis-Euroopan populaation suojeluluokitus muutettiin A-sarakkeen 3c* -luokitukseen. Sarakkeen A lajien metsästys on kiellettyä, ellei luokitukseen ole liitetty poikkeuksen sallivaa asteriskia (*). Taigametsähanhen *Anser fabalis fabalis* populaation uudessa luokituksessa on Suomen aloitteesta asteriski, joten sen osalta voidaan sallia kestävä metsästys kansainvälisen hoitosuunnitelman puitteissa, joka toteuttaa adaptiivista metsästyksen säätelyä. AEWA-sopimuksen päätös edellyttää kansainvälistä hoitosuunnitelmaa, jotta metsästys voidaan sallia. Suomi on kannattanut EU:n varauman asettamista muutoksen johdosta kunnes kansainvälinen hoitosuunnitelma on saatu laadittua. EU:n komissio on 11.6.2012 jättänyt taigametsähanhen suojeluluokituksen muutokseen varauman Euroopan unionin puolesta, koska EU:n komissio ei katsonut mahdolliseksi poistaa metsähanhea lintudirektiivin metsästettävien lajien liitteestä 90 päivän määräajan kuluessa osapuolikokouksen jälkeen. EU:n jättämä varauma merkitsee sitä, että EU:n lintudirektiivin mukaan metsähanhen metsästys voidaan toistaiseksi sallia. Sallittavan metsästyksen osalta olisi kuitenkin pystyttävä osoittamaan, että se on kestävä. Tasavallan presidentti on 20.7.2012 päättänyt, että Suomi jättää edellä mainittua taigametsähanhea koskevaa sopimuksen liitteen muutosta koskevan varauman sopimuksen X artiklan 6 kappaleen mukaisesti.

Suomi on ottanut aktiivisen roolin kansainvälisen hoitosuunnitelman valmistelemiseksi taigametsähanhelle AEWA-sopimuksen puitteissa. Kansainvälinen hoitosuunnitelma on hyväksytty AEWA:n 6. osapuolikokouksessa 9.–14.11.2015. Taigametsähanhen kansainvälinen hoitosuunnitelman sopeutuvan metsästyksen säätelyjärjestelmä (engl. *adaptive harvest management, AHM*) hyväksyttiin AEWA-sopimuksen alaisessa Euroopan hanhikantojen toimenpideohjelman kansainvälisessä työryhmän (European Goose Management Platform International Working Group, EGMP IWG) kokouksessa 15.–16.6.2017. Säätelyjärjestelmän mukaan vuonna 2019 työryhmän kokouksessa 18.–20.6.2019 hyväksytyyn verotussuositukseen mukaan keskisen kannanhoitoalueen metsästysverotus on rajoitettava jäsenvaltioissa enintään 3 %:n verotusasteeseen. Kansainvälinen sopeutuvan metsästyksen säätelyjärjestelmä edellyttää tarkkaa tietoa saaliiksi saatavien metsähanhien määristä, eli käytännössä tarkkaa saalistilastoa ja metsästyssaaliin alalajiosuuden selvittämistä.

Keskisen kannanhoitoalueen talvilaskennassa tammikuulta 2019 tehty arvio osoittaa 41 900 hanhen kantaa. Syyskannasta laskettu 3 %:n verotusasteen kokonaiskiintiö on noin 1 740 hanhea (95 % luottamusväli 1591–1972). Kiintiön jaon periaatteena eri maiden välillä (Taulukko 1) on aiemmin päätetty soveltaa historiallisia metsästyssaaliin osuuksia eri maiden välillä. Suomen suuri osuus 49 % aiempien vuosien saaliista tarkoittaa

toisaalta sitä, että Suomen metsästysverotus on ollut suurin syy kannan merkittävään taantumaan viime vuosikymmenien aikana. Näin ollen Suomella on suurin vastuu myös tehdä eniten toimenpiteitä kannan elvyttämiseksi jälleen elinvoimaiseksi.

Suomessa saatiin saalisilmoitusten mukaan metsästysvuonna 2017/2018 saaliiksi 176 metsähanhea, joista pääkeräyksen perusteella arvioidun taigametsähanhen alalajin osuus oli 24 taigametsähanhea. Metsästysvuonna 2018/2019 saaliiksi saatiin 49 metsähanhea, joista arviolta 15 oli taigametsähanhia. Tanska on kieltänyt metsähanhen metsästyksen kokonaan alueilla, joissa taigametsähanhia esiintyy ja sallii metsähanhen metsästyksen ainoastaan rajoitetulla ajalla ja alueella, jossa pääosin esiintyy tundrametsähanhia.

Ruotsissa metsästysmaalit metsästysvuosina 2017–2018 oli saalistilaston alustavan tiedon mukaan vähintään 1 977 ja metsästysvuonna 2018–2019 saalistietoa ei ole saatavilla. Ruotsin saaliin alalajikoostumuksesta ei ole tietoa, mutta sen arvioidaan olevan suurimmaksi osaksi taigametsähanhia, koska Etelä-Ruotsissa talvehtivista metsähanhista suurin osa on taigametsähanhia. Poikkeuslupametsästyksen saalismäärä Ruotsissa ei ole tiedossa, mutta sen arvioidaan olevan pieni suhteessa tilastoituun saaliiseen. Nyt AEWA-sopimuksessa sovittu metsästyksen rajoittaminen enintään 3 %:n verotusasteeseen edellyttää metsästysmaaliin rajoittamista Ruotsissa noin neljäsosaan aiemmasta tasosta.

	Venäjä	Suomi	Ruotsi	Tanska
Osuus saaliskiintiöstä	15 %	49 %	26 %	10 %
Vuodelle 2019 sovittu verotusaste 3 %, maakohtainen kiintiö taigametsähanhia, 95 % luottamusväli	239-296	779-966	414-513	239-296

Taulukko 1. Taigametsähanhen keskisen kannanhoitoalueen vuodelle 2017 sovitut enintään 3 %:n verotusasteen mukaiset maakohtaiset kiintiöt.

Metsästyksen kestävyysvarmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet

Maa- ja metsätalousministeriö on 16.5.2012 käynnistänyt metsähanhikannan kansallisen hoitosuunnitelman valmistelun (HARE MMM011:00/2012). Maa- ja metsätalousministeriön tarkoituksena on kieltää metsästys määrääjäksi siihen saakka, kunnes kansallisessa metsähanhen hoitosuunnitelmassa linjatut kiireelliset metsästyksen kestävyysvarmistamiseksi välttämättömät toimenpiteet on saatu toteutettua. Luonnoksen mukaan metsästyksen keskeyttäminen on tarpeen, kunnes on toteutettu saalisilmoitusvelvollisuuden säätäminen, metsästyksen säätelyn tarkentaminen, kannan laskentojen tehostaminen talvehtimisalueilla sekä Suomen pesimäalueiden selvittäminen ja poikastuoton arvioinnin tarkentaminen.

Suomessa pesivä metsähanhikanta kuuluu lähes kokonaisuudessaan taigametsähanhen populaatioon. Suomen pesimäkannan suuruudeksi on arvioitu vuonna 2010 noin 1 700–2 500 paria (Suomen lintuatlas 2010). Merkittävin osa kannan pesimäalueesta sijaitsee Pohjois-Venäjällä. Vuonna 2019 lintudirektiivin raportoinnissa kannan arvioitiin olevan 1 000–2 500 paria ja kehityssuunnan arvioitiin olevan vakaa vuosien 2007–2018 tarkastelujaksolla. Atlas-tietojen mukaan lajin levinneisyysalue on pienentynyt 22 % vuosien 1980–2010 välillä. Kyseisen kannan arvioidaan taantuneen 1990-luvun noin 100 000 linnusta vuoden 2009 julkaistun arvion noin 63 000 lintuun. Tämän lisäksi vuoden 2011 laskentojen perusteella esitetty arvio 40 000–45 000 lintua viittasi siihen, että väheneminen oli edelleen jatkunut.

Vuoden 2017 talvilaskentojen perusteella kannan arvioitiin olevan noin 56 792 taigametsähanhea, minkä arvioitiin osoittavan kannan vähenemisen pysähtyneen. Vuoden 2015 hyväksytyssä AEWA:n taigametsähanhen hoitosuunnitelmassa Suomen pesimäkanta kuuluu keskiseen kannanhoitoalueeseen (Central Management Unit), jonka kannan tavoitteeksi on asetettu 60 000–80 000 lintua. Kannanhoitoalueelle asetetun tavoitteen saavuttamiseksi kannan pitäisi antaa vahvistua ja elpyä. Vuosien Tundrametsähanhen kanta sitä vastoin on ollut EU:n alueella talvehtivan kannan osalta kasvussa. Vuonna 2019 talvilaskennoissa arvioitiin kannaksi

46 654 taigametsähanhea. Tämän arvioidaan kuitenkin olevan aliarvio, koska lokakuun 2018 laskentojen perusteella Ruotsissa arvioitiin olleen 63 000–68 000 taigametsähanhea, kun taas keväällä 2019 Ruotsissa laskettiin olevan 59 446 taigametsähanhea (57 825–61 066). Kevät- ja syyslaskentojen ja toisaalta talvilaskentojen tarkkuuden tarkempi arviointi edellyttää kuitenkin tarkemman integroidun populaatiomallin kehittämistä, joka on tarkoitus valmistella AEWA:n hanhityöryhmän alaisuudessa Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja Luonnonvarakeskuksen rahoituksella.

Viime vuosikymmenellä metsähanhia on metsästetty Suomessa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) saalistilaston mukaan keskimäärin 6 500 lintua vuodessa. Vuonna 2009 metsähanhisaalis oli 7 900 lintua. Vuonna 2010, jolloin metsästysaikaa lyhennettiin ensimmäisen kerran, saalis pieneni 5 100 lintuun. Edelleen vuonna 2011, jolloin metsästystä rajoitettiin ensimmäisen kerran maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, saalis pieneni 3 600 lintuun. Vuonna 2012 metsästystä rajoitettiin edellistä vuotta pidemmän aikaa eri osissa maata, mutta saalis nousi 3 900 lintuun. RKTL:n saalistilastointi oli metsästyksen säätelyn kannalta liian epätarkkaa, eikä sen perusteella voida arvioida metsästyksen vaikutusta aluetasolla ja koko maan tasollakin vuoden 2012 saalistilaston vaihteluväli on hyvin suuri ($3\,900 \pm 2\,100$, eli vaihteluväli 1 800–6 000). Vuoden 2013 saalistilaston mukaan saalis oli koko maassa $3\,300 \pm 3\,000$ eli vaihteluväli oli edelleen erittäin suuri 300–6 300. Saalistilaston suuri vaihteluväli osoittaa myös tiedon suurta epätarkkuutta. Aiempien vuosien saalistilastoista ei ilmene metsästyksen kohdistumista taiga- ja tundrametsähanhien alalajien välillä.

Tutkimuksessa aiempien vuosien rengastusaineistojen perusteella tehdyt analyysit viittaavat siihen, että pesivän kannanosan säilyvyys oli heikkoa, joka vastaa muiden voimakkaasti metsästettyjen hanhilajien havaittua säilyvyystasoa. Kun saadut säilyvyysarvot ja arvioidut poikastuotot sijoitettiin matriisimalliin, havaittiin, että vain erittäin korkea poikastuoton taso voi tuottaa kasvavan populaation kasvukertoimia. Erittäin hyviä poikastuottovuosia pitäisi olla jatkuvasti, jotta metsähanhipopulaatio pysyisi vakaana. Tämä on epärealistinen arvio nykyelinympäristöissä. Lisäksi aikuisten ja erityisesti vanhimman ikäluokan yksilöiden säilyvyydellä oli suurin vaikutus populaation kasvukertoimeen eli kannankehitykseen. Tämä tarkoittaa sitä, että teoriassa ja käytännössä kannankehitykseen pystytään vaikuttamaan tuloksekkaasti kasvattamalla pesivien aikuisten säilyvyyttä. Keinoja tähän ovat metsästyksen säätely ja valikoiva metsästys.

Suomessa tapahtuva metsähanhien metsästys kohdistuu sekä kotimaan pesivään taigametsähanhikantaan että Pohjois-Venäjällä pesiviin taigametsähanhen ja tundrametsähanhen kantoihin. Eri kantojen lintujen alueellista ja ajallista esiintymistä metsähanhisaaliissa on yritetty selvittää syksyllä 2011 aloitetulla siipinäytekeraäyksellä. Vuosien 2010–2013 metsästyksen vapaaehtoisien siipinäytekeraäyksen tuloksena saadusta siipinäytteiden riittämättömästä määrästä johtuen ei metsästyksen kohdistumista eri alalajeihin ole toistaiseksi saatu kuitenkaan luotettavasti selvitettyä, joten varovaisuusperiaatteen mukaisesti voimakkaasti vähentyneen taigametsähanhen populaation vähenemisen pysäyttämiseksi on tarpeen estää kantaan kohdistuva metsästyspaine. Maa- ja metsätalousministeriö osoitti RKTL:lle rahoituksen metsähanhikannan metsästyskestävyyden selvittämiseen tutkimushankkeessa vuosina 2012–2013. Tutkimuksen tavoitteeksi asetettuja tietoja ei kuitenkaan monin osin saavutettu. Hankkeessa ei saatu kehitettyä tavoiteltua kannan seurantajärjestelmää. Tutkimuksessa ei myöskään toistaiseksi ole saatu selvitettyä metsästyksen kestävyyden arvioimiseksi tarvittavaa tietoa siitä, kuinka metsästysverotuksen kohdistuminen jakaantuu taantuvan taigametsähanhipopulaation ja vakaan tundrametsähanhipopulaation välillä, sillä siipinäytteitä on saatu kerättyä varsin vähän.

Suomen riistakeskus on vuosina 2015 ja 2016 kehittänyt helikopterin avulla tehtävän laskentamenetelmän, jonka avulla pesivät hanhitokat voidaan laskea kesällä sulkasatoaikaan soilta. Maa- ja metsätalousministeriö on antanut Luonnonvarakeskukselle tästä vuodesta alkaen tulostavoitteeksi pesimäalueiden kartoituksen ja pesimäkannan seurannan käynnistämisen. Luonnonvarakeskus arvioi voivansa tehdä ensimmäisen arvion pesivästä kannasta aikaisintaan vuonna 2020, riippuen kesällä 2019 metsähanhen pesimäalueilla tehtävien helikopterilaskentojen ja niistä saatavien laskenta-aineistojen tilastollisen mallinnuksen onnistumisesta. Ennen sitä metsästyksen kestävyyttä ei voida varmistaa pesimäalueilla, joten metsästyskieltoa on jatkettava siihen saakka.

2 Metsästyksen kieltäminen metsästysvuonna 2019–2020

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kielletäisiin metsähanhen metsästys pääosassa maata metsästysvuosina 2019–2020. Asetuksella rajoitetaan metsästystä kunnes voidaan varmistaa metsähanhen metsästyksen harjoittaminen metsästyslaissa säädetyn kestävästä käytön periaatteen mukaisesti. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti merkittävästi taantuneeseen taigametsähanhen kantaan kohdistuvaa metsästys kielletäisiin määräajaksi pääosassa maata, kunnes kiireelliset metsästyksen kestävyuden varmistamiseksi välttämättömät toimenpiteet on saatu toteutettua.

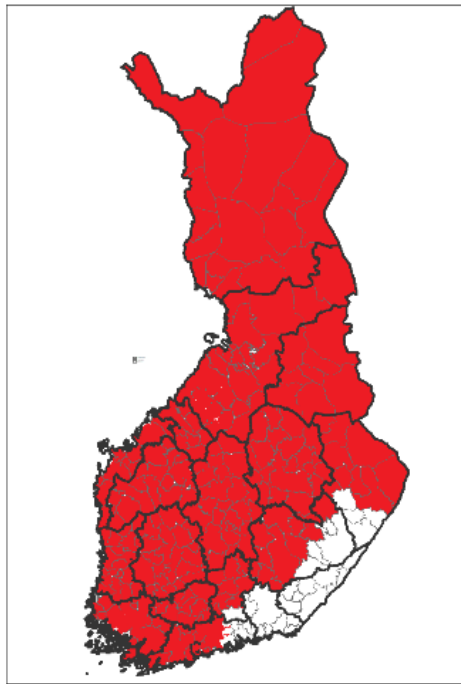
Maa- ja metsätalousministeriä katsoo suurimman osan kiireellisistä metsästyksen kestävyuden varmistamiseksi tarvittavista toimenpiteistä jo toteutetuksi: saalisilmoitusvelvollisuuden säätäminen, alalajien määrittäminen saaliista vapaaehtoisella kuvakeräyksellä, metsästyksen säätelyn tarkentaminen ajallisella rajoituksella ja kannan laskentojen tehostaminen talvehtimisalueilla. Koska Luonnonvarakeskukselle tulostavoitteeksi annettua Suomen pesimäalueiden kartoitusta ja poikastuoton arvioinnin tarkentamista ei ole vielä saatu valmiiksi, katsoo ministeriö, että varovaisuusperiaatetta on sovellettava niin, että metsähanhen metsästystä ei voida sallia muualla kuin Kaakkois-Suomessa loka-marraskuun aikana, jolloin metsästys kohdistuu todennäköisesti pääasiassa runsaaseen ja vakaaseen tundrametsähanhen kantaan. Näin ollen pääosassa maata metsästys kielletäisiin vuoteen 2020 saakka, kunnes Luonnonvarakeskuksen pesimäalueiden kartoituksen ja pesimäkannan seurannan on määrä saada vakiinnutettua.

Metsästyksen säätelyssä otetaan huomioon Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusopimuksen (AEWA) osapuolikokouksessa marraskuussa 2015 hyväksytty kansainvälinen taigametsähanhen hoitosuunnitelma. Kansainvälisen hoitosuunnitelman puitteissa on sovittu järjestetyssä Euroopan hanhikantojen toimenpideohjelman kansainvälisen työryhmän (EGM IWG 4) kokouksessa 18.–20.6.2019 taigametsähanhen metsästysverotuksen rajoittamisesta enintään 3 %:n verotusasteeseen vuodelle 2019 keskisen kannanhoitoalueen jäsenvaltioissa.

Siksi metsästäjiä pyydetään lähettämään vapaaehtoisesti valokuva saaliiksi saadun metsähanhen päästä Suomen riistakeskukselle alalajin määrittystä varten. Tietoja saaliin alalajikoostumuksesta tarvitaan metsästyksen vaikutuksen arvioimiseksi ja edelleen vuosittain AEWA-sopimuksen kokouksessa metsästysverotuksesta sopimiseen.

1 § Metsähanhen metsästys

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa kielletäisiin metsähanhen metsästys 20.8.–30.9. ja 1.–31.12. välisenä aikana Etelä-Karjalan maakunnassa, Etelä-Savon maakuntaan kuuluvissa Enonkosken, Puumalan, Savonlinnan ja Sulkavan kunnissa, Kymenlaakson maakunnassa, Pohjois-Karjalan maakuntaan kuuluvissa Kiteen, Liperin, Rääkkylän ja Tohmajärven kunnissa, Päijät-Hämeen maakuntaan kuuluvaa Orimattilan kunnassa sekä Uudenmaan maakuntaan kuuluvissa Askolan, Lapinjärven, Loviisan, Myrskylän, Porvoon ja Pukkilan kunnissa. Edellä sanotulla alueella metsähanhen metsästys olisi siten sallittua 1.10.–30.11. välisenä aikana.

Kuva 1. Kartta esitetystä metsähanhen metsästyskieltoalueesta (punaisella värillä) ja loka-marraskuussa sallitun metsästyksen alueesta (valkoisella värillä).

Perusteluna alueen rajaukselle Suomen Riistakeskus on esittänyt maa- ja metsätalousministeriölle 17.5.2019 toimittamassaan esityksessä mm. seuraavaa:

”Kestävä metsästys -tiimin näkemys metsästyksen säätelyyn vaikuttavista tekijöistä sekä ML 38 §:n mukaisesta säätelystä ja sen vaikutuksista

Muuttoreitin tason kannanhoito

Suomen kansallinen kiintiö on selvillä kesäkuussa (IWG4). Tammikuun laskentojen alustavien tietojen perusteella odotettavissa on vuoden 2018 suuruusluokka tai hieman suurempi kiintiö, suuruusluokkaa 800 taigametsähanhea.

Virallinen kokonaiskanta-arvio muuttoreitillä edelleen todennäköisesti alle tavoitteen.

Vuosien 2018 ja todennäköisesti 2019 kanta-arviot olivat pienempiä kuin 2017 kanta-arvion perusteella odotettiin. Kanta-arvio vaikuttaa suoraan kansalliseen kiintiöön osana muuttoreitin kokonaiskiintiötä. Ei ole varmaa tietoa onko kannan kasvu jostain syystä, esimerkiksi huonon poikastuoton vuoksi, pysähtynyt vai onko kysymyksessä laskennan kattavuuteen liittyvä aliarvio.

Kokonaiskuva kansainvälisessä taigametsähanhityöryhmässä ja KM-tiimissä on, että kanta on metsästysrajoitusten ansiosta kasvussa. Näkemyksen mukaan tammikuun laskennassa ongelmia, koska Saksassa ei ole koordinoituja ja kattavia taigametsähanhilaskentoja. Taigametsähanhen kokonaiskanta-arviointia ja seurantaohjelmaa kehitetään parhaillaan taigametsähanhityöryhmän johdolla.

Kansallinen kannanhoito

Taigametsähanheen kohdistuvan metsästyksen avaaminen Suomen kansallisen kiintiön puitteissa on mahdollista, kun Suomen metsähanhikannan hoitosuunnitelman luonnoksessa esitetyt vaatimukset ovat täyttyneet. (saalisilmoitusvelvollisuuden säätäminen, metsästyksen säätelyn tarkentaminen, kannan laskentojen tehostaminen talvehtimisalueilla sekä Suomen pesimäalueiden selvittäminen ja poikastuoton arvioinnin tarkentaminen.)

Luonnonvarakeskuksen toteuttaman pesimäkanta-arvion valmistuminen on edellytys metsästyksen avaamiselle. Muilta osin hoitosuunnitelman vaatimukset ovat kunnossa. Kannan talvilaskentoja tehostettiin kansallisen hoitosuunnitelman edellyttämällä tavalla vuonna 2016. Saalisilmoitusvelvollisuus ja ML 38 § mukaisen säätelymahdollisuuksien tarkentaminen on säädetty.

Metsähanhen kansallisen hoitosuunnitelman luonnoksen mukaisesti metsästystä rajoitettaessa laitetaan etusijalle Pohjois-Suomen pesimäalueilla tapahtuva perinteinen suopyynti, mitä tarvittaessa myös rajoitetaan. Suomen pesimäkanta on tiettävästi taantunut eniten pääpesimäalueen eteläosissa Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Etelä-Lapissa. Suomenselän ja Pohjois-Karjalan pesimäkannat eivät ole vastaavasti taantuneet vaan jopa elpyneet, mutta kannat ovat absoluuttisesti melko pienet. Lapin pohjoisosien laajojen suoalueiden kanta ei ole Lintu-atlaksen ja asiantuntija-arvion mukaan merkittävästi taantunut.

Suomen metsähanhikannan kehityksen trendi on ollut laskeva viime vuosikymmenien aikana. Vuodesta 2010 alkaen toteutetun metsästyksen rajoittamisen odotettavat tulokset näkyvät viiveellä metsähanhen lisääntymisstrategian vuoksi. Metsähanhi aloittaa lisääntymisen pääosin kolmen vuoden iässä. Muutaman vuoden rauhoitus pienentää lintujen kuolleisuutta ja luo siten edellytyksiä tuottavan kannanosan kasvulle. Pitkäaikaisempaa merkittävää metsästyksen rajoittamista joko saalismäärää pienentämällä tai rauhoituksella tukee se, että vasta neljäntenä rajoitusvuonna ensimmäisen rajoitusvuoden parantuneesta selviytyvyydestä hyötynyt ikäluokka tulee lisääntymisikään ja alkaa tuottaa niin sanotusti korkoa korolle. Vuosien 2010 ja 2011 rajoituksista hyötynyt poikueet ovat tulleet lisääntymisikään vuosina 2013 ja 2014 ja hyötynyt edelleen 2014 alkaneesta rauhoituksesta. Sama koskee seuraavinakin vuosina syntyviä ikäluokkia ja 2014 täysrauhoituksesta hyötynyt poikasikäluokka on aloittanut pesinnän 2017. Metsästyksen rajoittamisesta hyötynyttä ikäluokkia on kesällä 2019 jo merkittävä määrä.

Metsästyssäätelyä suunniteltaessa on otettava huomioon, että metsähanhen heikon menestymisen takana voi olla monia syitä, muun muassa Suomessa pesivien metsähanhien metsästysmaissa, joissa riittäviä rajoituksia ei ole tehty.

Metsähanhisaalista koskevat tiedot ovat edelleen epävarmoja ja puutteellisia koko taigametsähanhen muuttoreitiltä (pesimäalue – muuttoreitti – talvehtimisalue). Metsästyksen vaikutusta hanhikantoihin on sen vuoksi kokonaisuutena vaikeaa arvioida, mutta kevät- ja talvilaskennoissa havaitut trendit ja niiden muutosten ajankohdat osuvat ajallisesti yhteen Suomen metsästysrajoitusten kanssa. Ennen vuotta 2010 Suomen saalis oli tilastojen ja arvioiden perusteella 49 % kannanhoitoalueen saaliista. Saalisarviot suhteessa kanta-arvioihin tukevat käsitystä liian voimakkaasta metsästyksestä, joka rajoitti kannan kokoa. Suomen rajoitusten vaikutuksesta merkittävä määrä hanhia olisi säästynyt, ja tilastojen valossa verotusaste kannanhoitoalueella saattoi pudota merkittävästi, mikä mahdollistaisi kannan kasvamisen. Käytettävissä olevien tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että kannan kokoa määrittänyt tekijä on metsästys, ja sen säätelyllä voidaan vaikuttaa kannan kehitykseen.

Vuodesta 2010 jatkuneiden rajoitusten ja rauhoitusten vuoksi on odotettavaa, että metsähanhen metsästyksen suhteen on metsästäjäkunnassa kovat odotukset ja pyyntipainetta. Tämä tulee ottaa harkinnassa huomioon mahdollista saalismäärää nostavana tekijänä.

Metsähanhi on hitaasti lisääntyvä laji, jonka rauhoitus parantaa Suomen pesimäkannan metsästykestävyyttä ja turvaa metsästysmahdollisuuksia kokonaisuutena pitkällä aikavälillä.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti 16.5.2012 metsähanhikannan kansallisen hoitosuunnitelman valmistelun (HARE MMM011:00/2012). Maa- ja metsätalousministeriön tarkoituksena on kieltää metsästyksessä määrääjäksi siihen saakka, kunnes kansallisessa metsähanhen hoitosuunnitelmassa linjatut kiireelliset metsästyksen kestävyyden varmistamiseksi välttämättömät toimenpiteet on saatu toteutettua. Luonnoksen mukaan metsästyksen keskeyttäminen on tarpeen, kunnes on toteutettu saalisilmoitusvelvollisuuden säätäminen, metsästyksen säätelyn tarkentaminen, kannan laskentojen tehostaminen talvehtimisalueilla sekä Suomen pesimäalueiden selvittäminen ja poikastuoton arvioinnin tarkentaminen. Näistä Suomen pesimäalueiden selvittäminen ja poikastuoton arvioinnin tarkentaminen on vielä kesken.

Ottaen huomioon

- *epävarmat tiedot Suomen pesimäalueista, -kannasta ja poikastuotosta, joiden tarkentaminen on Luonnonvarakeskuksen tulostavoitteena sekä kansallisen hoitosuunnitelman luonnoksen vaatimukset*
- *metsähanhen lisääntymisstrategia ja riittävän pitkäjänteisen metsästyksen rajoittamisen myönteiset vaikutukset kannan metsästykestävyydelle ja Suomen pesimäkannan vahvistumiselle.*
- *epävarmuudet muuttoreitin populaatiokoosta ja sen kehityksestä sekä siitä johtuvaa todennäköisesti pieni kansallinen kiintiö (n. 800 lintua)*

Suomen riistakeskus esittää metsähanhen metsästyksen rajoittamista metsästysvuodelle 2019-2020 siten, että pyynti ei kohdistu alueellisesti ja ajallisesti Suomessa pesineisiin taigametsähanhiin. Esitetty rajoitus jatkaisi vuodesta 2014 asti jatkunutta rauhoitusta yhdellä vuodella. Taigametsähanheen kohdistuvan metsästyksen rajoituksen tarvetta tarkastellaan uudelleen vuonna 2020.”

Tundrametsähanhialueen sallitun metsästyksen alueellisesta ja ajallisesta rajauksesta Suomen riistakeskus esittää seuraavaa:

”Tundrametsähanheen kohdistuva metsästyks voidaan säädellysti sallia päälevähdysalueella Kaakkois-Suomessa ja Itä-Uudellamaalla. Metsästyks voidaan reunaehtojen salliessa ja tiedon karttuessa laajentaa ajanjaksolle ja alueelle missä suurin osa levähtävistä metsähanhista on tundrametsähanhia, siten että se ei ole ristiriidassa taigametsähanhen kannanhoidon kanssa. Tundrametsähanhen metsästyksen yhteydessä saaliiksi päätyy taigametsähanhia, joiden osuus kansallisesta taigametsähanhikiintiöstä tulee olla vähäinen.

Metsähanhien muutto

Suomessa pesineet taigametsähanhen muuttavat Suomen Länsi- ja Lounaisrannikon kautta Tukholman tasalle Ruotsiin, mistä jatkavat Skånen, Tanskan ja Pohjois-Saksan talvehtimisalueille. Uusien kaularengas- ja GPS-seurantatietojen perusteella Pohjois-Karjalan eteläosien taigametsähanhet muuttavat Suomen yli Länsi-lounaaseen ja ylittävät Selkämeren Ahvenanmaan pohjoispuolelta, noudattaen samaa päämuuttoreittiä muiden Suomessa pesineiden taigametsähanhien kanssa. Suomessa pesineet taigametsähanhet muuttavat nykytiedon perusteella pääosin linjan Joensuu-Uusikaupunki pohjoispuolitse Ruotsiin ja ovat suurelta osin muuttaneet syyskuun loppuun mennessä. Lokakuussa suurin osa Etelä-Suomessa esiintyvistä

metsähanhista on tundrametsähanhia, joita levähtää säännöllisesti ja suurina määrinä maan kaakkoisosien pelloilla.

--

KM-tiimin näkemys ML 38 §:n mukaisesta säätelystä ja sen vaikutuksista

Metsästyksen säätelyssä on KM-tiimin näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista jatkaa metsästysaikaan ja -alueeseen perustuvaa säätelyä. Metsästyksen säätelyssä on mahdollista soveltaa myös metsästäjäkohtaista kiintiötä. Tundrametsähanheen kohdistuvassa metsästyksessä on 2017-2018 aineistojen perusteella metsästäjien päiväkohtaiset saaliit olleet 1-2 lintua ja yksittäisissä tapauksissa 3-5 lintua. Ottaen huomioon kannan koko, kasvu ja metsästyskestävyys, ei ole riistatietoon perustuvia tarpeita säätää metsästäjäkohtaista kiintiötä. Tilannetta harkitaan tarvittaessa uudestaan kokemuksen perusteella.

Metsästysaika

Olemassa oleviin aineistoihin perustuen Suomessa pesineet taigametsähanhet ovat pääosin muuttaneet lokakuun alkuun mennessä. Lokakuussa Suomessa esiintyy pääosin tundrametsähanhea, jonka osuus on suurin maan kaakkoisosissa. Metsästyksen voidaan katsoa kohdistuvan pääosin tundrametsähanheen, kun se alkaa 1.10. Kestävä metsästys -tiimin näkemys metsästysajasta on 1.10 – 30.11. Metsästysaika olisi sama kuin vuosina 2017-2018.

Metsästysalue

Olemassa olevien tietojen perusteella ja ottaen huomioon Suomessa pesineiden taigametsähanhien päämuuttoreitti sekä tundrametsähanhien päälevähdysalueet, olisi KM tiimin näkemyksen mukaan periaatteessa mahdollista loka-marraskuun aikana kohdistaa metsästys tundrametsähanheen linjan Joensuu-Tampere-Uusikaupunki kaakkoispuolella.

Metsästysalueen laajentamisessa on kuitenkin otettava huomioon epävarmuus mahdollisesta tulevasta saaliskertymästä ja sen yhteydessä saaliiksi päätyvien taigametsähanhien määrästä.

Metsästysalueen laajentaminen tulee siksi tehdä vaiheittain ja varovaisuusperiaatteella. Sopeutuvan metsästyssäätelyn periaatteiden mukaisesti aluetta on vuosittain mahdollista tarkentaa uuteen riistatietoon ja kokemuksesta opitun perusteella.”

Asetuksen 1 §:n 2 momentissa kielletäisiin metsähanhen metsästys muualla maassa 20.8.–31.12. välisenä aikana. Siten metsähanhea ei voitaisi metsästä muualla maassa lainkaan metsästysvuosina 2017–2019.

2 § Voimaantulo

Asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin asetus tulemaan voimaan elokuussa 2019 vuoden määräajaksi 31.7.2020 saakka.

3 Esityksen vaikutukset

Metsähanhen metsästys kiellettiin kokonaan metsästysvuonna 2014–2015 maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (473/2014). Kieltoa jatkettiin metsästysvuosina 2015–2016 ja 2016–2017 edelleen metsätalousministeriön asetuksilla (789/2015 ja 585/2016). Metsästys kieltoa on jatkettu edelleen metsästysvuosina 2017–2019 pesimäalueilla asetuksella (518/2017), sallien kuitenkin rajoitettu metsästys tundrametsähanhialueella Kaakkois-Suomessa 1.10.–30.11. välisenä aikana. Esitys laajentaisi tundrametsähanhialuetta Etelä-Karjalan maakuntaan Etelä-Savon maakunnan kaakkoisosaan ja Pohjois-Karjalan maakuntien eteläosiin.

Asetuksen 1 §:n 2 momentissa säädettävä metsästyksen kieltäminen estää metsähanhen metsästyksen pääosassa maata kokonaan. Esetyksen arvioidaan vähentävän lähes kokonaan Suomessa pesivän metsähanhikannan kuolleisuutta ja siten mahdollistavan kannan elpymisen mahdollisimman nopeasti. Toimenpide kasvattaa todennäköisyyttä, että kannan kehitys kääntyy kasvuun. Metsästyskiellon jatkaminen on nopein ja tässä tilanteessa ainoa käytettävissä oleva keino elvyttää pesimäkantaa. Metsästyskiellon jatkaminen on tarpeen, jotta ehditään tehdä kiireellinen metsästyksen kestävyuden varmistamiseksi tarvittava Suomen pesimäalueiden kartoitus ja poikastuoton arvioinnin tarkentaminen.

Rajoittamaton metsästys johtaisi todennäköisesti viime vuosikymmenellä rajoittamattomassa metsästyksessä toteutuneeseen keskimääräiseen noin 6 500 linnun saaliiseen, joka olisi lähes nykytilanteessa yli 10 % koko muuttoreitin kannasta. Tällöin saalis ylittäisi Suomen kansallisen kiintiön 8-kertaisesti ja aiheuttaisi todennäköisesti koko muuttoreitin kannan romahtamisen muutamassa vuodessa murto-osaan. Pääosassa maata esitetty kiellon jatkaminen ei muuttaisi nykytilannetta, vaan jatkaisi vuonna 2014 aloitettua metsästyskieltoa entisellään.

Asetus estäisi metsähanhien metsästyksen Pohjois-Suomen pesimäalueilla, jossa se on perinteinen, vaativa ja arvostettu metsästysmuoto. RKTL:n vuoden 2013 saalistilaston mukaan metsähanhia sai saaliiksi 1 200 ± 600 metsästäjää (vaihteluväli 600–1 800), eli noin 1 % kaikista pienriistaa saaliiksi saaneista metsästäjistä. Metsähanhen metsästyksen kieltäminen on otettava huomioon myös alueilla, joilla metsästetään runsaasti muita hanhilaajeja, jolloin muiden hanhien pyyntitapahtumissa on kiinnitettävä erityistä huomiota lajien tunnistukseen. Suomen riistakeskuksen arvio saaliskertymästä esitetyllä aika- ja aluerajauksella:

”Kestävä metsästys -tiimi on arvioinut saaliskertymää olemassa olevien Luonnonvarakeskuksen riistasaalitilastojen sekä saalisilmoitusten perusteella. Saalistilastoihin liittyy useita epävarmuustekijöitä ja arvio on karkea. Saaliskertymän ennustaminen ja arvio nykyisten tietojen perusteella saaliiksi päätyvien taiga- ja tundrametsähanhien määrästä on keskeinen osa metsästysalueen laajentamisen perustelua, jotta voidaan turvata taigametsähanhen kannanhoito ilman tarpeettomia rajoituksia tundrametsähanheen kohdistuvaan metsästykseseen.

Olemassa olevan LUKE saalistiedon perusteella usean vuoden keskiarvoja hyödyntäen voidaan arvioida, että esitetyllä aika-aluerajauksella saaliskertymä olisi suuruusluokkaa 664 lintua keskimääräisenä vuotena.

Saalisilmoitusten perusteella vuosien 2017 ja 2018 saalismäärien perusteella oletetaan, että tavanomaisen vuoden saaliskertymä olisi näiden keskiarvo (112 hanhea). Jos metsästysalue laajennetaan noin 3-kertaiseksi, tulisi sen perusteella saaliiksi 336 hanhea.

Näiden lukujen perusteella ja ottaen huomioon epävarmuudet, voidaan arvioida, että saalismäärä on 300 ja 700 metsähanhen välissä. Erittäin hyvänä tai huonona vuotena saalis voi olla suurempi tai pienempi.

Jos taigametsähanhen osuus saaliista olisi kahden vuoden saaliiden keskiarvo 18 %, saaliiksi päätyisi arvion perusteella 54 – 126 taigametsähanhea, mikä olisi todennäköisesti alle 20 % tulevasta kansallisesta taigametsähanhi kiintiöstä. Taigametsähanhen osuuden voidaan odottaa pienenevän, kun saalismäärät ovat suuria tundrametsähanhen levähdysmäärien vuoksi. Jos tundrametsähanhea on levähtämässä vähän, vastaavasti taigan osuus nousee, mutta absoluuttinen saalismäärä on todennäköisesti pieni. 2017 vuoden (176 metsähanhea) 15 % osuuden perusteella alimmillaan taigametsähanhien määrä olisi 45 lintua ja 2018 vuoden (49 metsähanhea) 31 % osuuden perusteella ylimmillään taigametsähanhien määrä olisi 210 lintua.”

4 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu virkatyönä ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi metsähanhen metsästyksen kieltämisestä metsästysvuonna 2019–2020. Esitetty metsästyksen kieltäminen

ja rajoittaminen perustuvat Suomen riistakeskuksen esitykseen. Maa- ja metsätalousministeriö on neuvotellut valmisteltavasta kiellosta Suomen riistakeskuksen kestävä metsästys -tiimin asiantuntijoiden kanssa.

Asetusluonnoksesta pyydettiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus (LUKE), Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset, Metsähallitus, Saamelaiskäräjät, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Kennelliitto ry:n metsästyskoiratyöryhmä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Suomen Luonnonsuojeluliitto, WWF Suomi, BirdLife Suomi ry, Natur och Miljö r.f., Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto SEY.

Lausunnoissa todettiin pääosin seuraavaa:

Ympäristöministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Luonnonvarakeskus katsoo, että esitys metsästyskiellosta on perusteltu. Saaliiksi saaduista metsähanhista on tehtävä saalisilmoitus Suomen riistakeskukselle. Saalisilmoituksen ohella suositellaan myös kuvan lähettämistä hanhen päästä alalajin määrittämiseksi. Tämä metsästysasetus täyttää AEWA-sopimuksen velvoitteen saalistilastoinnista. Metsästyksen avaamiselle myös muualla Suomessa on suuria odotuksia. Ongelmana taigametsähanhen populaatiokoon ja -kehityksen arvioimisessa on vertailukelpoisen aikasarjan puute, joka huomattavasti vaikeuttaa kannan kehityksen suunnan arviointia. Luonnonvarakeskus suosittaa malttia ja pitkäjänteisyyttä taigametsähanhen laajemmalle avaamiselle ja kannan kehityksen arvioimiselle.

Suomen riistakeskus toteaa, että lausunnolla oleva asetusluonnos on Suomen riistakeskuksen esityksen mukainen, eikä esityksen tekemisen jälkeen tietoon ole tullut mitään sellaista, joka antaisi aiheita muuttaa Suomen riistakeskuksen näkemystä asiasta.

Suomen ympäristökeskus SYKE katsoo, että taigametsähanhen rauhoituksen jatkaminen on perusteltua niin pitkään, kun Luonnonvarakeskuksen tutkimukset pesimäkannan koosta ja pesintöjen alueellisesta jakautumisesta ovat valmistuneet sekä suunnitelman seurannan jatkumisesta on laadittu. Taigametsähanhen kansainvälisen suunnitelman toteutuminen edellyttää riittävän tarkkaa saalistilastointia, jotta myös alalajienosuudet ja nuorten lintujen osuus selviäisivät.

Metsähallitus näkee metsähanhen metsästyksen kieltämisen yhden metsästyskauden ajaksi perustelluksi ja kannatettavaksi. Vuonna 2017 Kaakkois-Suomessa alkanut ja nyt luonnoksen mukaan jatkuva metsähanhen metsästys, joka tarkoituksenmukaisesti on kohdistunut pääasiassa tundrametsähanheen, on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. On kuitenkin tärkeää, että saalistiedon keruuta valokuvin ja päänäyttein jatketaan. Lisää tietoa tarvitaan alalajien koostumuksesta metsästyssaaliissa, varsinkin, kun metsästysaluetta ollaan laajentamassa.

BirdLife Suomi r.y. toteaa, että ministeriö on toiminut vastuullisesti jatkaessaan metsästyksen kieltämistä alalajin tärkeimmillä pesimä- ja levähdysalueilla Pohjois-Suomessa. Ministeriön perustelut metsästyksen kieltämiseksi ovat hyvät ja toimenpiteet kannan suojelemiseksi tärkeitä. BirdLife Suomen mukaan Suomen Riistakeskuksen perustelut ja tiedot alueen laajentamisesta ja rajaamisesta ovat osin virheellisiä. Huolimatta siitä, että metsästys rajoitetaan vain loka-marraskuuhun ja kaikkein kaakkoisimpaan Suomeen, saaliiksi saadaan myös taigametsähanhia ja että alalajin osuus saaliista on yllättävän suuri oletettuun esiintymiskuvaan nähden. Alalajien syysesintymistä koskevat tiedot ovat edelleen valitettavan niukat. Tiira-lintutietopalveluun ilmoitettujen havaintojen mukaan taigametsähanhia kerääntyy syksyllä nykyisin huomattavia määriä myös lounaiseen Suomeen, esimerkiksi Puurijärvelle ja Mietoistenlahdelle, mikä voi viitata osan syysmuuttajista käyttävän varsin eteläistä muuttoreittiä. Epävarmuustekijöistä huolimatta aineistosta käy kiistatta ilmi, että myös taigametsähanhen muutto on viime vuosina jatkunut hyvin pitkälle lokakuun puolelle. Aineiston perusteella myös ilmeistä, että taigametsähanhet viiptyvät syksyisillä levähdysalueillaan kuten Oulun seudulla nykyisin pidempään, mikä voi olla seurausta metsästyshäirinnän loppumisesta. Metsästyskauden rajoittamisella loka-marraskuuhun pystytään estämään taigametsähanhien metsästyskuolleisuus niiden muuttokauden alkuvaiheessa. Vuosien 2017—2018 alueelliset ja ajalliset rajoitukset eivät kuitenkaan täysin estäneet metsästyksen kohdis-

tumista taigametsähanhiin. Syysmetsästysalueen laajennus lisää metsähanhen metsästystä sekä riskiä, että taigametsähanhien osuus saaliissa kasvaa. Taigametsähanhien saalismäärät ovat olleet Suomessa viime vuosina niin pieniä, että niiden ei voi katsoa olleen populaatiolle merkityksellisiä. Metsästysalueen laajennus pitää kuitenkin sisällään riskin saalismäärien huomattavasta kasvusta, varsinkin kun taigametsähanhen syysesiintyminen tunnetaan edelleen puutteellisesti. Mikäli suurin osa Kaakkois-Suomen kautta muuttavista linnuista on pesimättömiä tai pesinnässään epäonnistuneita, kohdistuu metsästys lisäksi populaation kannalta tuottavimpiin vanhempiin ikäluokkiin. Koska taigametsähanhen syysesiintyminen tunnetaan edelleen huonosti ja melko vähäinenkin taigametsähanheen kohdistuva metsästyspaine voi vaarantaa orastavan kannan kasvun, metsästysalueen laajentamiseen ei nykytiedon valossa ole perusteita. Metsähanhea koskevaan saalisilmoitukseen tulisi ehdottomasti sisällyttää dokumentointivelvollisuus, jotta saaliin alalaji- ja ikäkoostumus saataisiin nykyistä tehokkaammin selville. Lisäksi on ehdottomasti tarve tehostetulle seurannalle. Mahdollisen metsästyskauden tulisi päättyä lokakuun loppuun.

Suomen Luonnonsuojeluliitto r.y. lausuu, että on hyvä, että metsähanhen metsästystä säädellään vuosittain. Metsästystä on yritetty kohdentaa ajallisesti ja alueellisesti taigametsähanhen sijasta maamme läpi muuttaviin tundrametsähanhiin. Lintujen muutto vaihtelee kuitenkin säiden mukaan. Myös metsästysalueen esitetty laajentaminen lisää riskiä siihen, että saaliiksi tulee nykyistä enemmän taigametsähanhiakin. Siksi metsästysalueita ei pitäisi laajentaa esitetyllä tavalla. Metsästysaikaa pitäisi myös lyhentää niin, että marraskuun pimenevinä, sateisina ja kylmenevinä päivinä hanhet saisivat olla rauhassa. Jos metsästys sallitaan, saalisilmoitus ja siipinäyte tulee ehdottomasti tehdä pakolliseksi. Lisäksi metsästyskiintiö tulee rajoittaa yhteen lintuun metsästäjää kohti. Olisi hyvä, jos vastaisuudessa rauhoitusalueesta olisi lausuntoaineistosta samanlainen kartta kuin merihanhesta, ja että siinä olisi merkittynä myös alueen muutokset.

Suomen Metsästäjäliitto r.y. toteaa, että kokonaisuutta ajatellen asetusesitys on kannatettava. Liitto arvostaa Suomen riistahallinnon toimia kansainvälisen ja kansallisen hoitosuunnitelmatyön parissa sekä ponnisteluuissa sopeutuvan metsästysverotuksen käyttöönottamisessa. Metsästäjäliitto esitti pitkään pyynnin sallimista Kaakkois-Suomessa ja pitää myönteisenä nyt tehtyä esitystä metsästysalueen laajentamisesta aiemman lisäksi koskemaan myös koko Etelä-Karjalan maakuntaa, sekä Enonkosken, Puumalan, Savonlinnan, Sulkavan, Kiteen, Liperin, Rääkkylän ja Tohmajärven kuntia. Näillä alueilla metsästäjien keräämästä siipi- ja valokuva-aineistoista on metsästyksen osoitettu suureksi osaksi kohdistuvan tundrametsähanheen. Liitto esittää vielä pohdittavaksi tehtyä aluerajausta, ja sen laajentamista muistiossa esitetyllä tavalla Joensuu-Tampere-Uusikaupunki linjan alapuolella tai ainakin osaan siitä. Tutkimusten mukaan lokakuussa pääosa Suomessa pesivästä taigametsähanhikannasta on jo lähtenyt maasta ja lisäksi viime vuosien saalisnäytteiden osalta Suomessa ei olla vaarassa ylittää sovittuja maakohtaisia kiintiöitä, joita nyt sallittavassa pyynnissä taigametsähanheen kohdistuu. Liitto esittää edelleen riistahallinnolle pohdittavaksi, voisiko saaliskiintiö olla väline metsähanhen metsästyksen laajentamisessa ja voisiko sen valvonnassa tutkia mahdollisuutta yhdistää henkilökohtainen kiintiö saaliista tehtävään ilmoitukseen. Täsmällisesti määritetyn ja pakollisen ilmoitusvelvollisuuden avulla voitaisiin asetettua kiintiötä tarkastella selkeästi ja läpinäkyvästi.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:lla ei ole huomautettavaa tehtyyn esitykseen. Samalla todetaan, että varsinkin Pohjois-Suomessa on paineita rajoitetun metsähanhen metsästyksen sallimiseksi. Tämän vuoksi MTK kiirehtii pesivän kannan kanta-arvion laadintaa, ettei tiedonpuutteessa ja varovaisuusperiaatteesta johtuen metsästyskiellot pitkity tarpeettomasti.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola r.y. esittää, että koska korjaavia toimenpiteitä ei ole pystytty vielä toimeenpanemaan, tulisi Liiton näkemyksen mukaan nyt rauhoittaa laji kokonaan ja luopua myös alueellisesta metsästyksestä. Missään nimessä metsästysaluetta ei tulisi ainakaan laajentaa. Viime vuosina metsähanhen metsästys on ollut hyvin vähäistä, jolloin herää kysymys sen tarpeellisuudesta ensinkään. Toisaalta kantaa lisäävinä yksilöinä elävien hanhien merkitys olisi paljon arvokkaampi. Ensisijainen toimi olisi nyt saada taigametsähanhen lisääntymisalueet kunnostettua. Sopivien elinympäristöjen puute johtuu tehometsätaloudesta ja turvetuotannosta. Nimensä mukaisesti metsähanhi pesii soiden reunametsissä, jotka on ojituksilla ja turpeennostolla pillattu. Huomauttaa lisäksi muistiolounnoksessa olevasta kirjoitusvirheestä.

Suomen riistakeskus järjesti riistanhoitoyhdistysten kuulemista varten internetkyselyn, jonka kautta riistanhoitoyhdistyksiä pyydettiin antamaan lausuntonsa sähköisesti koskien metsästyslain 38 §:n nojalla annettavaa metsästyksen kieltämistä. 28 riistanhoitoyhdistystä vastasi lausuntopyyntöön. Niistä Kolarin, Muonion, Paltamon ja Vieremän riistanhoitoyhdistykset vastustivat metsästyskieltoa. Lahden seudun riistanhoitoyhdistys esitti, että alue on metsähanhien muuttoreitin lepopaikka. Alueella paljon vesistöä ja pysähtyvät muuttohanhet aiheuttavat vahinkoja viljan viljelijöille puimattomilla viljapelloilla ja uusille orasmaille. Viljelijät pyytävät metsästäjiä hanhien metsästyksen.

Lausuntojen perusteella asetusmuistiota on täydennetty kartalla esitetystä rajoitetun metsästyksen alueesta ja korjattu kirjoitusvirhe.

5 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 20.8.2019.